

Reformētās Kopējās lauksaimniecības politikas finansiālā atbalsta stratēģiskās problēmas nākošajam plānošanas periodam Latvijā *The strategic problems of the reformed Common Agricultural Policy financial support for the next programming period in Latvia*

Mag.oec. Andis RUKMANIS, doktorants,
Rural Support Service, Andis.Rukmanis@lad.gov.lv,

Dr.oec. Irina PILVERE,
Rural Support Service, Irina.Pilvere@lad.gov.lv

Abstract

The article represents results of study concerning the changes in the strategy of European Union financial support for agricultural sector in the next programming period in Latvia. It is established that the financing of the reformed Common Agricultural Policy (CAP) in the next seven years (2007-2013) will be executed from two new financial instruments of the CAP – European Agricultural Guarantee Fund (EAGF) and European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD). In parallel with these two funds until the end of 2008 disbursement of expenditure will be also made out from the current European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (EAGGF) to execute the multi-annual commitments entered into by the end of 2006.

Most significant and fundamental changes relates to measures financed from the EAFRD as they will include measures aimed at improvement of competitiveness of agricultural and forestry sector as well as activities related to the improvement of quality of life in rural areas which up to now were supported through the EAGGF Guidance section or so-called structural funds. In addition, support through the new fund will be also targeted to measures of environmental and rural landscape improvement which during this programming period were financed from the EAGGF Guarantee section or Rural Development Plan measures.

Due to these changes certain strategic problems are anticipated in planning the allocation of available financial resources to different measures related to the development of agriculture and rural development. Firstly, the merging of measures aimed at improvement of agricultural competitiveness and development of rural areas, as well as measures of environmental and rural landscape improvement into one financial 'basket' which according to the total amount of support (approx. 900 mill. EUR of European Union contribution in the whole seven years period) will not exceed or even will be lower than the annual level of support in the current programming period implies that there will be a need for settling on a potential re-distribution of financial resources from currently financially significant rural landscape preservation measures to investment or competitiveness measures. Secondly, since in this programming period a number of measures with multi-annual commitments are implemented (e.g. agro-environmental measures and support to semi subsistence farms undergoing restructuring) which will be carried over to the next programming period then the balance of unsettled financial commitments from the current funds (the end of disbursement period of current period is 31 December 2008) will be transferred to the new EAFRD fund. Consequently, an excessive drawing of financial resources to multi-annual commitments during this period indirectly reduces the amount of support available for the new measures in the new programming period.

Key words: European Union, agriculture, rural development, financial support.

Ievads

Introduction

Kopējā lauksaimniecības politika Eiropas Savienībā nemitīgi tiek diskutēta un

periodiski reformējas. Pēdējās lielākās reformas notika 2003.gada jūnijā, kas ieviesa būtiskas izmaiņas lauksaimniecības, privātās mežsaimniecības un lauku teritoriju attīstības stratēģiskajos mērķos, pārliekot vai stipri

palielinot akcentus uz lauku attīstību un lauku ainavas uzlabošanu. Sprotams, ka tas rada pamatu satraukumam komerciālajos lauksaimniecības uzņēmumos un uzņēmējdarbībā.

Šādā situācijā, loģiski, zinātniekiem rodas gan interese, gan izdevība detalizēti, strukturēti izpētīt Eiropas Savienības tiesību aktus un no tiem izrietošo turpmākā finansiālā atbalsta stratēģiju un taktiku nākošajam programmēšanas periodam.

Tas arī noteica šī **darba mērķi** – izpētīt Eiropas Savienības reformētās KLP finansēšanas stratēģiju un taktiku nākošajam plānošanas un programmēšanas periodam, un novērtēt tās ietekmi uz Latvijas lauksaimniecības un mežsaimniecības attīstības iespējām.

Darba mērķa sasniegšanai **risināti** sekojoši **uzdevumi**:

- izpētīt nākošā plānošanas perioda KLP finansēšanas stratēģijas un taktikas tiesisko pamatu;
- izanalizēt ELFLA mērķus, asis, pasākumus un pamatnosacījumus;
- novērtēt jaunās stratēģijas un taktikas paredzamo ietekmi uz Latvijas lauksaimniecības uzņēmumu un uzņēmējdarbību, kā arī naturālo un daļēji naturālo saimniecību attīstību.

Materiāli un metodes

Materials and methods

Pētījumu uzdevumu risināšanai izmantotas Eiropas Padomes regulas un Eiropas Komisijas izstrādātie regulu projekti, statistikas dati, Lauku atbalsta dienesta informācijas bāze, publikācijas un speciālā literatūra.

Pielietotas vispārējās analīzes un sintēzes, kā arī zinātniskās indukcijas un dedukcijas metodes, bet ietekmes prognozēšanai izmantota ekspertvērtējumu metode.

Rezultāti un diskusija

Results and discussion

1. Nākamā plānošanas perioda KLP finansēšanas stratēģijas tiesiskais pamats

1. Legal basis of the CAP financing strategy for the next programming period

Tiesisko un normatīvo bāzi, jeb dokumentāro pamatu finansiālā atbalsta stratēģijai nākamajam plānošanas periodam veido šādi galvenie dokumenti:

- Eiropas Padomes lēmums par Kopienas lauku attīstības stratēģiskajām pamatnostādņēm (2007.–2013. gada plānošanas laikposms);

- 2005.gada 21.jūnija Eiropas Padomes Regula (EK) Nr.1290/2005 par Kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu;

- 2005.gada 20.septembra Eiropas Padomes Regula (EK) Nr.1698/2005 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA);

- 1999.gada 17.maija Eiropas Padomes Regula Nr.1257/1999 par Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda (ELVGF) atbalstu lauku attīstībai;

- Eiropas Komisijas regulas projekts, kas nosaka detalizētus nosacījumus Eiropas Padomes Regulas (EK) Nr.1698/2005 piemērošanai;

- Eiropas Komisijas regulas projekts par pāreju no 2000-06 uz 2007-13.gadu lauku attīstības atbalsta pasākumiem;

Šīm Eiropas Padomes un Eiropas Komisijas regulām pakārtoti nacionālie normatīvie dokumenti (Lauksaimniecības un lauku attīstības likums, ikgadējie valsts budžeta likumi u.c.), kā arī stratēģijas un plānošanas dokumenti, kas vēl ir izstrādes stadijā sākumposmā.

2. ELFLA finansiālā atbalsta veidi, mērķi un pasākumi

2. Types, objectives and measures of the EAFRD support

Saskaņā ar Eiropas Komisijas apstiprinātajiem dokumentiem ir paredzēts, ka Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda (ELGF) finansētās atbalsta programmas būs ar ražošanu nesaistītie tiešie maksājumi lauksaimniekiem, kā arī lauksaimniecības produktu tirgu stabilizējošie pasākumi, tādi kā lauksaimniecības preču eksporta uz trešajām valstīm kompensācijas un intervences pasākumu finansēšana, kas līdz šim tika atbalstīti ELVGF Garantiju izmaksu daļas ietvaros.

Nemot vērā, ka ELGF finansētie atbalsta pasākumi pēc būtības turpinās līdz šim ELVGF Garantiju izmaksu daļas ietvaros atbalstītos pasākumus, šo pasākumu finansējuma pārvešana uz jaunu fondu principiāli neietekmēs ne šiem mērķiem pieejamā finansējuma apjomu, ne būtiskākos saņemšanas nosacījumus.

Līdz ar to, detalizētāka analīze ir veikta par gaidāmajām izmaiņām saistībā ar jaunā Eiropas

Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) darbību, sākot ar 2007.gada 1.janvāri.

ELFLA izmantošanas stratēģija nākamajam plānošanas periodam 2007.-2013.gadiem noteikta ar Eiropas Padomes 2005.gada 20.septembra regulu Nr.1698/2005 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas lauksaimniecības fonda lauku attīstībai.

Pēc būtības, regula par ELFLA izveidošanu pabeidz *Agenda 2000* iesākto Eiropas Savienības Kopējās lauksaimniecības politikas un lauku attīstības reformu, kas paredz arvien lielāku uzsvāru atbalsta politikā pārlīkt no tiešā lauksaimniecības produktu ražotāju un tirgus atbalsta uz ilgtspējīgas lauku attīstības un lauku vides sakārtošanas pasākumiem, jeb no tā sauktās KLP *pirmā pīlāra* atbalsta politikas uz *otrā pīlāra* pasākumiem.

Šī virsmērķa ietvaros pieņemtā lauku attīstības reforma nosaka plašākus stratēģiskos pamatmērķus:

- lauksaimniecības un mežsaimniecības konkurētspējas paaugstināšana;
- zemes apsaimniekošana;
- vides kvalitāte;
- dzīves kvalitāte;
- aktivitāšu dažādošana lauku apvidos;
- līdzsvara nodrošināšana starp lauku attīstības programmu asīm.

Šie pamatmērķi sasniedzami veicinot inovācijas, pārstrukturēšanos un attīstību lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē, atbalstot ilgtspējīgu zemes apsaimniekošanu vides un lauku ainavas uzlabošanas nolūkā, kā arī veicinot ekonomisko aktivitāšu dažādošanu vai daudzveidību lauku apvidos un tādējādi uzlabojot to dzīves kvalitāti.

Saskaņā ar šiem mērķiem, ELFLA ietvaros tiek paredzēti vairāki atbalsta pasākumi, kas sagrupēti trīs grupās jeb asīs, katrā asī iekļaujot pasākumus, kuru ietekme uz sasniedzamo mērķi ir līdzīga vai papildinoša. Papildus šīm trīs galvenajām asīm ir visus pasākumus vienojoša horizontāla ass, kurā iekļautas LEADER veida pasākumu aktivitātes, t.i. vietējo stratēģiju un rīcības grupu aktivitāšu veicināšanai.

Īsumā, ELFLA ietvaros atbilstoši četrām atbalsta asīm ir paredzēti šādi pasākumi.

1.Ass Lauksaimniecības un mežsaimniecības nozaru konkurētspējas uzlabošana:

a) sekmēt zināšanas un cilvēkpotenciāla uzlabošanu:

- ar arodapmācību un informēšanas pasākumiem,

- ar konsultāciju pakalpojumu pilnveidošanu,

- atbalstot jaunus izglītus lauksaimniekus,

- atbalstot priekšlaicīgu pensionēšanos

b) attīstīt fizisko kapitālu, veicot tā restrukturizāciju un inovācijas:

- modernizējot lauku saimniecības,

- paaugstinot meža ekonomisko vērtību,

- radot lielāku pievienoto vērtību lauku un mežu produktiem,

- izstrādājot un ieviešot jaunas tehnoloģijas, jaunus procesus un jaunus produktus,

- uzlabojot infrastruktūru lauksaimniecības un mežsaimniecības attīstībai,

- atjaunojot lauksaimniecības ražošanas potenciālu dabas katastrofu rezultātā.

c) lauksaimniecības ražošanas un produktu kvalitātes paaugstināšana:

- atbalstot lauksaimnieku darbību atbilstoši ES standartiem,

- īpaši veicinot lauksaimnieku dalību pārtikas kvalitātes vadīšanas shēmās,

- atbalstot ražotāju grupu informācijas un reklāmas aktivitātes.

d) pārejas posma pasākumi attiecībā uz jaunajām dalībvalstīm:

- daļēji naturālo saimniecību pārstrukturēšanai,

- ražotāju grupu izveidei.

2.Ass Vides un lauku ainavas uzlabošana:

a) sekmēt ilgtspējīgu lauksaimniecības zemes izmantošanu:

- atbalstot lauksaimniekus par nelabvēlīgiem dabas apstākļiem kalnu apvidos un citās teritorijās,

- paredzot Natura 2000 maksājumus,

- turpinot agrovīdes maksājumus, lai segtu radušos zaudējumus no neiegūtās ražas,

- paredzot maksājumus par dzīvnieku labturības prasībām,

- atbalstot neienesīgās investīcijas (piemēram, vides prasību sasniegšanai).

b) sekmēt ilgtspējīgu mežsaimniecības zemes izmantošanu, atbalstot:

- lauksaimniecības zemes pirmreizējo apmežošanu,

- agromežsaimniecības sistēmu pirmreizēju izveidošanu uz lauksaimniecības zemēm,

■ lauksaimniecībā neizmantojamās zemes pirmreizēju apmežošanu,

- Natura 2000 un citus vides maksājumus,
- mežsaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošanu un preventīvu pasākumu ieviešanu
- neienesīgās investīcijas.

3.Ass Dzīves kvalitāte lauku apvidos un lauku ekonomikas dažādošana:

a) Lauku ekonomikas dažādošana:

- neluksaimniecisku aktivitāšu dažādošana,
- mikrouzņēmumu radīšana un attīstīšana, veicinot neluksaimniecisko uzņēmējdarbību,
- tūrisma aktivitāšu veicināšana.

b) Dzīves kvalitātes uzlabošana lauku apvidos, atbalstot:

- pakalpojumus ražošanai un lauku iedzīvotājiem,
- ciematu atjaunošanu un attīstību,
- lauku mantojuma saglabāšanu un atjaunošanu.

c) Apmācības un informācijas pasākumi lauku iedzīvotājiem un uzņēmējiem.

d) Prasmju iegūšanas pasākumi vietējo stratēģiju gatavošanai un īstenošanai.

4.Ass Leader:

- a) vietējo partnerības tīklu veidošana (vietējās rīcības grupas),
- b) sadarbības projektu īstenošana,
- c) novatorisku pieeju īstenošana,
- d) daudznozaru koncepciju īstenošana,

3. ELFLA paredzamā ietekme uz Latvijas lauksaimniecības uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību, kā arī naturālo un daļēji naturālo saimniecību attīstību.

3. Anticipated impact of the EAFRD on the development of Latvian agricultural holdings and enterprises, as well as subsistence and semi-subsistence farms

Lai pilnvērtīgi izanalizētu ELFLA finansēto pasākumu paredzamo ietekmi uz Latvijas lauksaimniecības uzņēmumu un saimniecību attīstību, vispirms jāapskata fonda ietvaros pieejamā *finansējuma apjoma sadalījuma ierobežojumi* starp dažādiem iepriekš apskatītajiem atbalsta pasākumiem.

Lai gan ES nosacījumi paredz, ka finansējuma apjoma noteikšana katram individuālam atbalsta pasākumam ir katras dalībvalsts kompetence, tomēr, lai nodrošinātu saskaņotību un ELFLA noteikto pamatmērķu sasniegšanu visās ES

dalībvalstīs, regula nosaka minimālo absolūto finansējuma apjomu, kas jānovirza katrai no četrām asīm un attiecīgi to mērķiem:

- vismaz 10% no kopējā ELFLA ieguldījuma jāparedz katrā no 1. un 3. asī iekļautajiem pasākumiem;

- vismaz 25% no kopējā ELFLA ieguldījuma jāparedz 2.ass pasākumiem;

- vismaz 5% no kopējā ELFLA finanšu apjoma jānovirza 4.asij, tomēr attiecībā uz jaunajām dalībvalstīm šis ieguldījums var tikt samazināts līdz 2.5 %.

Tā kā ELFLA finansētie pasākumi ietver gan lauksaimniecības un mežsaimniecības konkurētspējas paaugstināšanas pasākumus un daļēji arī ar dzīves kvalitātes uzlabošanu lauku apvidos saistītus pasākumus, kas pašreizējā periodā tiek atbalstīti caur ELVGF Virzības izmaksu daļu jeb tā sauktajiem *strukturfondiem*, kā arī vides un lauku ainavas uzlabošanas pasākumus, kas šobrīd tiek finansēti no ELVGF Garantiju izmaksu daļas jeb *lauku attīstības plāna* ietvaros, tad, lai izvērtētu šo ierobežojumu potenciālo ietekmi uz nākošo programmēšanas periodu kontekstā ar pašreiz Latvijā īstenotajiem atbalsta pasākumiem, esam salīdzinājuši 2004.-2006.gados Latvijā faktiski pieejamo finanšu apjomu ELVGF Garantijas izmaksu daļas finansētajos lauku attīstības plāna pasākumos un ELVGF Virzības daļas finansētajos strukturālajos pasākumos un šo pasākumu iekļaušanos ELFLA attiecīgajā asī (*pašreizējā perioda pasākumu piederība kādai no ELFLA asīm ir izvērtēta pasākumu nevis apakšpasākumu līmenī, līdz ar to salīdzinājums atsevišķos gadījumos, t.i. pasākumiem, kas ietver vairākus pēc būtības atšķirīgus apakšpasākumus, piemēram, „Mežsaimniecības attīstība”, ir aptuvenus*). Analīzes rezultāti ir apkopoti 1.tabulā.

Saskaņā ar šobrīd pieejamo nākošā programmēšanas perioda finanšu perspektīvas projektu, periodā no 2007.-2013.gadam Latvijai lauksaimniecības un lauku attīstības pasākumiem būs pieejams aptuveni 900 milj. EUR Eiropas Savienības finansējuma, pie kura vēl jāpieskaita aptuveni 210 milj. EUR Latvijas līdzfinansējuma (pieņemot, ka Latvijas vidējā līdzfinansējuma likme ir ~23%). Kopā tas veido ~1 110 milj. EUR septiņu gadu periodā, jeb 158,6 milj. EUR gadā.

1.tabula / Table 1

**2004.-2006.gados Latvijā pieejamais un izmaksātais atbalsta apjoms lauku attīstības
 plāna pasākumos un strukturālajos pasākumos**
*Available and paid out financial support under Rural Development Plan measures and
 structural measures in the period 2004- 2006 in Latvia*

Pasākuma iekļaušanās attiecīgajā ELFLA asī <i>Measure alignment with respective EAFRD axis</i>	Pasākumi <i>Measures</i>	Sabiedriskā finansējuma apjoms (tūkst. EUR) <i>Amount of public expenditure (thsd. EUR)</i>		
		Programm- dokumentā apstiprinātais <i>Approved in programming document</i>	Līdz 01.03.2006. izmaksātais <i>Paid out as on 01.03.2006</i>	Prognozētais saistību apjoms, kas pāries uz jauno periodu <i>Forecasted amount of overcommitments transferred to new period</i>
Lauku attīstības plāna pasākumi <i>Rural Development Plan measures</i>				
1.ass <i>Axis 1</i>	Priekšlaicīgā pensionēšanās <i>Early retirement</i>	8 272	3	14 500
1.ass <i>Axis 1</i>	Atbalsts ražotāju grupām <i>Support to producer groups</i>	2 871	1 122	370
1.ass <i>Axis 1</i>	Atbalsts daļēji naturālām saimniecībām <i>Support to semi-subsistence farms</i>	30 987	15 465	15 400
1.ass <i>Axis 1</i>	Standartu sasniegšana <i>Meeting standards</i>	67 058	15 195	0
2.ass <i>Axis 2</i>	Agrovide <i>Agri-environment</i>	25 256	19 404	20 000
2.ass <i>Axis 2</i>	Mazāk labvēlīgie apvidi un AIVAN <i>Less favoured areas</i>	223 195	90 126	0
KOPĀ		357 639	141 315	50 270
ELVGF Virzības daļas strukturālie pasākumi <i>EAGGF –Guidance financed structural measures</i>				
1.ass <i>Axis 1</i>	Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos <i>Investments in agricultural holdings</i>	47 455	41 382	0
1.ass <i>Axis 1</i>	Atbalsts jauniešiem zemniekiem <i>Setting up of young farmers</i>	6 804	6 596	0
1.ass <i>Axis 1</i>	Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana <i>Improvement of processing and marketing of agricultural products</i>	27 400	11 874	0
2.ass <i>Axis 2</i>	Mežsaimniecības attīstība <i>Forestry development</i>	9 351	1 609	0
3.ass <i>Axis 3</i>	Lauku teritorijas pārveidošana un attīstības veicināšana <i>Promotion of adaptation and development of rural areas</i>	41 467	13 242	0
3.ass <i>Axis 3</i>	Apmācības <i>Training</i>	2 436	13	0
4.ass <i>Axis 4</i>	Vietējo rīcību attīstība <i>Development of local action</i>	3 044	0	0
KOPĀ / TOTAL		137 957	74 716	0

Avots: autoru aprēķini pēc LAD datiem

Source: authors' calculations from RSS data

Apskatot 1.tabulā apkopotos datus, redzams, ka 2004.-2006.gada programmēšanas periodā Latvijai lauksaimniecības un lauku attīstības pasākumiem kopumā ir pieejams aptuveni 165,2 milj. EUR gadā (*būtiski ir ievērot, ka šajā analizē netiek ņemti vērā ELVGF garantijas izmaksu daļas finansētie tiešie maksājumi un citi tirgus atbalsta pasākumi, kuru finansējumam jaunajā programmēšanas periodā paredzēts atsevišķs finansējums jaunā – ELGF fonda ietvaros*).

Lai uzskatāmāk varētu salīdzināt jaunajā ELFLA fondā katrai asij saskaņā ar ES likumdošanu noteikto minimālo finansējuma apjomu un pašreizējā periodā faktiski pieejamo finansējumu attiecīgās ass pasākumiem ELVGF ietvaros, šie dati ir apkopoti 2.tabulā.

No 2.tabulā apkopotajiem datiem var secināt, ka, lai 2007.-2013.gadā nodrošinātu pašreizējam programmēšanas periodam ekvivalentu sabiedriskā atbalsta intensitāti, vislielākais nepieciešamā finansējuma ieguldījuma pieaugums attiecībā pret ES likumdošanā noteikto būtu nepieciešams ELFLA pasākumu **1.asī** (t.i. no minimāli noteiktajiem 10% uz 40% no kopējā fonda ieguldījuma), jeb *lauksaimniecības un mežsaimniecības nozaru konkurētspējas*

uzlabošanas pasākumiem, kuriem šajā periodā ir pieejams vairāk kā 4 reizes lielāks līdzekļu daudzums, nekā jaunajam ELFLA fondam 1.ass pasākumos minimāli noteiktais apjoms.

Ievērojamo, tomēr mazāk būtisku finansējuma apjoma palielinājumu būtu jānovirza arī 2.asij (no minimālajiem 25% uz 54%), jeb *vides un lauku ainavas uzlabošanas pasākumiem*, kuriem saskaņā ar šībrīža regulējumu ir iedalīts aptuveni 2 reizes vairāk finansējuma, nekā 2.ass pasākumos minimāli paredzētais apjoms.

Attiecībā uz 3..ass pasākumiem var secināt, ka līdzšinējā Latvijas atbalsta stratēģija faktiski atbilst reformētās lauku attīstības politikas minimālajām prasībām, jo pašreizējais kopējā atbalsta apjoms *dzīves kvalitāte lauku apvidos un lauku ekonomikas dažādošanas pasākumiem* pēc būtības sakrīt ar Eiropas Komisijas noteikto minimālo atbalsta intensitāti, t.i. vismaz 10% no kopējiem fonda ieguldījumiem.

Vismazākais finansējuma apjoms šajā periodā ir novirzīts LEADER veida pasākumiem un arī šo pasākumu praktiskā ieviešana ir aizkavējusies, kas varētu apgrūtināt minimālā finansējuma apgūšanu šiem pasākumiem nākošajā plānošanas periodā, kas būs vairāk kā 4 reizes lielāks, nekā šobrīd.

2.tabula / Table 2

Minimālais finansējuma piešķirums ELFLA asīm 2007.-2013.gadiem un faktiskais pieejamais finansējuma apjoms ELVGF un LAP pasākumiem 2004.-2006.gados
Minimum financial allocation for EAFRD axis in 2007-2013 period and actual financial support available under EAGGF and RDP measures in 2004-2006 period

Asis un minimālais finansējuma piešķirums(%) <i>Axis and minimum financial allocation (%)</i>	2007.-2013.gads (tūkst. EUR) <i>2007-2013 period (thsd. EUR)</i>		2004.-2006.gads (tūkst. EUR) <i>2004-2006 period (thsd. EUR)</i>		Nepieciešamais ELFLA ieguldījums, lai sasniegtu 2004.-2006.g. līmeni (%) <i>Required EAFRD allocation to meet the level of 2004-2006 (%)</i>
	Minimālais finansējuma piešķirums asīm periodā kopā <i>Minimum financial allocation for axis in the total period</i>	Minimālais finansējuma piešķirums asij gadā <i>Minimum financial allocation for axis in one year</i>	Faktiski pieejamais finansējuma apjoms periodā kopā <i>Actually available support in the total period</i>	Faktiski pieejamais finansējuma apjoms gadā <i>Actually available support in one year</i>	
1.ass (10%) <i>Axis 1</i>	111 000	15 850	190 847	63 615	40,1 %
2.ass (25%) <i>Axis 2</i>	277 500	39 640	257 802	85 934	54,2 %
3.ass (10%) <i>Axis 3</i>	111 000	15 850	43 903	14 634	9,2 %
4.ass (2,5%) <i>Axis 4</i>	27 750	3 960	3 044	1 015	0,6 %

Avots: autoru aprēķini pēc LAD datiem

Source: authors' calculations from RSS data

Slēdziens *Conclusions*

Kopumā var secināt, ka, ņemot vērā kopējo pieejamā finansējuma apjomu nākošajam programmēšanas periodam, turpmāk ilgtermiņā nebūs iespējams nodrošināt visos četros ELFLA atbalsta mērķa virzienos jeb asīs tādu pašu sabiedriskā finansējuma ieguldījumu, kāds tas ir bijis pieejams 2004.-2006.gados, it īpaši ņemot vērā, ka ne 3.ass, ne arī 4.ass pasākumu ietvaros nebūs iespēju atrast rezerves līdzekļus citām vajadzībām. Papildus tam, jāņem vērā, ka pēc aptuvenām aplēsēm vairāk kā 50 milj. EUR nākošajā programmēšanas periodā būs jātērē finansiālo saistību segšanai par ilgtermiņa pasākumiem, kas tiek īstenoti šajā periodā – piemēram, agrovides pasākumi, atbalsts daļēji naturālām saimniecībām u.c., kas kopējo pieejamo finansējuma apjomu jaunā perioda pasākumiem vēl vairāk samazina.

Līdz ar to, rodas jautājums pēc būtības, kura no abām – 1. vai 2. ass būs Latvijai prioritārākā un kurai no tām tiks novirzīts nepieciešamais finansējums papildus Eiropas Komisijas noteiktajam minimālajam atbalsta apjomam.

Šai problēmai ir vairākas iespējamās pieejas. Pirmā – pārskatīt gan 1.ass, gan 2.ass ietvaros šobrīd esošos atbalsta pasākumus, izvērtēt to lietderību un nepieciešamības gadījumā, kādu no šiem pasākumiem nākošajā plānošanas periodā neiekļaut. Viens no šādiem pasākumiem varētu būt Lauku attīstības plāna „Standartu sasniegšana”, kam šajā periodā ir paredzēts būtisks finansējuma apjoms – kopumā 67 milj. EUR. Papildus būtisks arguments šī pasākuma neiekļaušanai jaunajā periodā ir fakts, ka saskaņā ar Eiropas Komisijas regulu projektiem, šajā pasākumā vairs netiks pieļauts investīciju atbalsts, kas bija būtiskākā šī pasākuma sastāvdaļa šajā periodā un līdz ar to, būtiski samazināsies šāda atbalsta pozitīvā ietekme uz saimniecību ražošanas struktūru modernizāciju un ilgtermiņa ietekmi.

Līdzīgi varētu pārvērtēt 2.ass pasākuma „Mazāk labvēlīgie apvidi” ilgtspēju un papildinātību ar pārējiem 1. un 2.ass pasākumiem, jo šim pasākumam šajā plānošanas periodā salīdzinot ar jebkuru citu

atbalsta veidu ir paredzēts vislielākais finansējuma apjoms – 223 milj. EUR, kā arī, protams, vislielākais atbalsta saņēmēju skaits. Tomēr, jāņem vērā, ka 2. ass pasākumus (piemēram, agrovide un mazāk labvēlīgie apvidi) ir iespējams izmantot kā kompensējošu mehānismu, lai izlīdzinātu iespējamu tiešo maksājumu samazinājumu. Papildus jāņem vērā, ka ilgtermiņā agrovides pasākumiem Eiropas Savienības KLP atbalsta kontekstā tiks pievērsts arvien lielāks uzsvars un līdz ar to, arī prasība nodrošināt lielākus pieejamos finanšu līdzekļus.

Otrā pieeja būtu ilgtermiņa Latvijas lauksaimniecības un lauku attīstības iespēju stratēģiska izvērtēšana visas Latvijas tautsaimniecības un pārējo ES struktūrfondu (īpaši, Eiropas Reģionālās attīstības fonds) atbalsta jomu kontekstā ar attiecīga sabiedriskā atbalsta apjoma novirzīšana tiem mērķiem, kas vistiešākajā veidā risinātu šos ilgtermiņa uzdevumus. Šādā gadījumā, galvenais uzdevums struktūrfondu plānošanas procesā būtu nevis finansējuma pārdalīšana un sabalansēšana ar pašreizējiem vai vēsturiski ierastiem atbalsta veidiem lauksaimniecības fonda ietvaros, bet gan šī atbalsta novirzīšana lauksaimniecības un mežsaimniecības sektoram nepieciešamo pamatuzdevumu risināšanai, saistītajām tautsaimniecības nozarēm paredzot atbalstu no attiecīgajiem ES struktūrfondu un Latvijas atbalsta mehānismiem. Protams, šāda uzdevuma izvirzīšana pārsniedz lauksaimniecības un mežsaimniecības kā sektora robežas un ir risināma kompleksi saistībā ar pārējām tautsaimniecības nozarēm.

Literatūra *References*

1. 2006.gada 20.februāra Eiropas Padomes lēmums 2006/144/EK par Kopienas lauku attīstības stratēģiskajām pamatnostādņēm (2007.–2013. gada plānošanas laikposms)
2. 2005.gada 21.jūnija Eiropas Padomes Regula (EK) Nr.1290/2005 par Kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu
3. 2005.gada 20.septembra Eiropas Padomes Regula (EK) Nr.1698/2005 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA)

4. 1999.gada 17.maija Eiropas Padomes Regula Nr.1257/1999 par Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda (ELVGF) atbalstu lauku attīstībai
5. Eiropas Komisijas regulas projekts, kas nosaka detalizētus nosacījumus Eiropas Padomes Regulas (EK) Nr.1698/2005 piemērošanai
6. Eiropas Komisijas regulas projekts par pāreju no 2000-06 uz 2007-13.gadu lauku attīstības atbalsta pasākumiem
7. Eiropas Komisijas lēmums 2004/VII/30 par Latvijas lauku attīstības programmēšanas dokumenta 2004.-2006.g. programmēšanas periodam apstiprināšanu
8. Latvijas Attīstības plāns (Vienotais programmdokuments) 1.mērķa programma 2004.-2006.gadam
9. LAD un ZM aktuālā darba informācija.